

KAZALO

LATINSKA PROZA

IN EPIGRAMMATA PRISCORVM COMMENTARIVS

(oko 1503–1510)

(*Loci selecti*)

TUMAČ UZ NATPISE STARIH

(*Izbor*)

I. 22

I. 23

II. ROMAE

II. U RIMU

1. Ad edem S. Sixti	28
1. Kraj hrama Sv. Siksta	29
2. Ad edem S. Georgii	30
2. Kraj hrama Sv. Jurja	31
3. Statue Bruti subscriptum	32
3. Napisano pod Brutovim kipom	33
4. Statue Cęsarıs subscriptum	32
4. Napisano pod Cezarovim kipom	33
5. In Capitolio sub statua Cęsarıs	34
5. Na Kapitoliju pod Cezarovim kipom	35
6. Ad S. Georgium	34
6. Kraj Sv. Jurja	35
7. Ad S. Petrum in pyramide	36
7. Kraj Sv. Petra, na piramidi	37
8. Ibidem	36
8. Na istom mjestu	37
9. Supra portam templi quod Pantheon dicitur	40
9. Nad vratima hrama koji se naziva Panteon	41
10. Prope Capitolium	40
10. Blizu Kapitolija	41
11. Apud Capitolium	42
11. Pokraj Kapitolija	43

12. Ad S. Laurentium	46	
12. Kraj Sv. Lovre	47	
13. Iuxta Capitolium	48	
13. Uz Kapitolij	49	
14. In quodam arcu	50	
14. Na nekom slavoluku	51	
15. Ad S. Sebastianum	52	
15. Kraj Sv. Sebastijana	53	
16. In quodam arcu	54	
16. Na nekom slavoluku	55	
17. Ad S. Paulum	58	
17. Kraj Sv. Pavla	59	
18. Trans Tyberim in ědibus cardinalis S. Marci	60	
18. S druge strane Tibera, u kući kardinala Sv. Marka	61	
19. In Ara ĉeli	62	
19. U crkvi nebeskog oltara	63	
20. Ad S. Sebastianum	64	
20. Kraj Sv. Sebastijana	65	
21. Ad S. Mariam maiorem	64	
21. Kraj Sv. Marije Velike	65	
22. Iuxta uiam silicum	64	
22. Pokraj stjenovite ulice	65	
23. Trans Tyberim ad S. Benedictum	66	
23. S druge strane Tibera, kraj Sv. Benedikta	67	
24. Extra urbem in quodam sacello	66	
24. Izvan grada u nekomu malom hramu	67	
25. Ad S. Andream	68	
25. Kraj Sv. Andrije	69	
26. In ědibus Bragadenorum	68	
26. U kući obitelji Bragadin	69	
27. Quodam in loco Rome	68	
27. Na nekom mjestu u Rimu	69	
28. Ad S. Paulum	70	
28. Kraj Sv. Pavla	71	
29. Ad S. Paulum	72	
29. Kraj Sv. Pavla	73	
30. Ad S. Onophrium	74	
30. Kraj Sv. Onofrija	75	

31. Ad S. Mariam maiorem	74	
31. Kraj Sv. Marije Velike	75	
32. In domo prętoria	76	
32. U namjesnikovoj palači	77	
33. Ad S. Mariam in Monticellis	78	
33. Kraj Sv. Marije "in Monticelli"	79	
34. Loco quodam Romę in foro Traiani	80	
34. Na nekom mjestu u Rimu, na Trajanovu forumu		81
35. In ponte lapideo	84	
35. Na kamenom mostu	85	
36. Ad S. Petrum in uincula	86	
36. Kraj Sv. Petra u okovima	87	
IV. SALONIS	92	
IV. U SALONI	93	
113. Salonis	96	
113. U Saloni	97	
114. Salonis	100	
114. U Saloni	101	
115. Salonis	102	
115. U Saloni	103	
116. Salonis	102	
116. U Saloni	103	
117. Salonis	104	
117. U Saloni	105	
118. Salonis	104	
118. U Saloni	105	
119. Salonis	106	
119. U Saloni	107	
120. Salonis	106	
120. U Saloni	107	
121. Salonis	108	
121. U Saloni	109	
122. Salonis	110	
122. U Saloni	111	
123. Salonis	110	
123. U Saloni	111	
124. Salonis	112	
124. U Saloni	113	

125. Salonis	116
125. U Saloni	117
126. Salonis	126
126. U Saloni	127
127. Salonis	130
127. U Saloni	131
128. Salonis	134
128. U Saloni	135
129. Salonis	136
129. U Saloni	137
130. Salonis	136
130. U Saloni	137
V. PERORATIO	142
V. ZAGLAVAK	143

IN EOS QVI BEATVM HIERONYMVVM ITALVM FVISSE CONTENDVNT (1507)	
(<i>Additamentum</i> Vitę diui Hieronymi pŕesbiteri)	146
PROTIV ONIH KOJI TVRDE DA JE SVETI JERONIM BIO ITALAC	
(<i>Dodatak</i> Životopisu Sv. Jeronima pŕezbitera)	147

De laudibus diui Hieronymi carmen	156
Pjesma u hvalu Svetoga Jeronima	157

REGVM DELMATIAE ATQVE CROATIAE GESTA (1510)	160
DJELA KRALJEVA DALMACIJE I HRVATSKE	161

EPISTOLA AD ADRIANVM VI. PONT. MAX. (1522)	
POSLANICA HADRIJANU VI, VRHOVNOM SVEĆENIKU	

Reuerendo patri Dominico Buchię Catharensi ordinis pŕedicatorum, theologię professori, M. Marulus in Domino salutem	196
Marko Marulić šalje pozdrav u Gospodu časnom ocu Dominiku Bući Kotoraninu, dominikancu, profesoru teologije	197

Maximo Pontifici Adriano VI. M. Marulus Spalatensis humilis ac supplex	200
Papi Hadrijanu VI. Marko Marulić Splićanin ponizno i s molbom	201
Pro Adriano VI. Pontifice Maximo Marci Maruli ad Christum oratio	220
Molitva Marka Marulića Kristu za papu Hadrijana VI.	221

DIALOGVS DE HERCVLE (1524)

DIJALOG O HERKULU

Marcus Marulus Thomę Nigro, Scardonensi episcopo, salutem plurimam dicit	224
Marko Marulić srdačno pozdravlja biskupa skradinskog Tomu Nigera	225
M. Maruli Dialogus de Hercule a Christicolis superato	230
Dijalog Marka Marulića o Herkulu, kojega su nadvisili Kristovi štovatelji	231
Carmen de gestis Herculis	292
Pjesma o junačkim djelima Herkulovim	293
Tetrasticon de Hercule	294
Četverostih o Herkulu	295

LATINSKE PJESME

MITOLOŠKI EPIGRAMI

1. In Titanas contra Iouem coniuratos	298
1. Titani, koji su se urotili protiv Jupitera	299
2. De Lycaone in lupum	298
2. Likaon pretvoren u vuka	299
3. De Phitone serpente	298
3. Zmija Piton	299
4. De Daphne in laurum	300
4. Dafna pretvorena u lovor	301
8. Phoeton	300
8. Faetont	301
11. Calisto, Lycaonis filia	300
11. Likaonova kći Kalista	301

21. Acteon	300
21. Akteon	301
22. Tyresias	300
22. Tirezija	301
23. Idem	300
23. Ista osoba	301
25. Narcisus	302
25. Narcis	303
27. Pyramus Et Tysbe	302
27. Piram i Tizba	303
36. Cadmus et Hermione	302
36. Kadmo i Hermiona	303
37. Meduse caput	302
37. Meduzina glava	303
38. Pegasus equus	302
38. Konj Pegaz	303
39. Athlas	304
39. Atlant	305
56. Labyrinthus et Minotaurus	304
56. Labirint i Minotaur	305
58. Icarus	304
58. Ikar	305
60. De Antheo ab Hercule superato	304
60. Ante, kojega je svladao Herkul	305
62. Pluto	304
62. Pluton	305

POPRAVNICE UZ KNJIGE I JAVNI NATPISI

64. Bibliopola ad lectorem	306
64. Knjižar čitatelju	307
69. De Sancto Christophoro	306
69. Sveti Kristofor	307
71. De templo S. Domnii olim Ioui dicato	306
71. Hram Sv. Dujma, nekoć posvećen Jupiteru	307
72. De dracone marmoreo	308
72. Mramorni zmaj	309

POHVALNI EPIGRAMI I EPIGRAMSKE POSLANICE

74. Ad Franciscum Sricham saltatriculum 310
 74. Frani Srići, plesaču 311
75. Ad Franciscum Martiniacum 310
 75. Frani Martinčiću 311
76. Ad Hieronymum Martiniacum 312
 76. Jerolimu Martinčiću 313
77. Ad Hieronymum Papalem 314
 77. Jerolimu Papaliću 315
78. Ad Nicolaum de Albertis 314
 78. Nikoli Albertiju 315
79. Ad Thomam Chrancum 316
 79. Tomi Hrankoviću 317
80. Ad Phoebum pro Hannibale iuvene poetice studioso 316
80. Febu, za mladića Hanibala koji se posvetio pjesništvu 317
81. Ad Caterinum poetam Pharenssem 318
 81. Katerinu, hvarskom pjesniku 319
82. De Alberto cytharedo 318
 82. Alberti, svirač na lutnji 319
83. De Marino in cēna dulciter canente 320
 83. Marin, koji slatko pjeva na gozbi 321
84. In Hieronymum Papalem, psalloytharistam omnium
 prestantissimum 320
84. Jerolimu Papaliću, najodličnijemu od svih svirača 321
86. Ad Triphonem Buchiam 322
 86. Tripunu Bući 323
87. Ad Nicolaum sibi carissimum 322
 87. Najdražem Nikoli 323
88. Ad Franciscum Natalem 324
 88. Frani Božićeviću 325

PRIGODNI I POLITIČKI EPIGRAMI

90. Autor et Çesar 326
 90. Autor i car 327
91. De Leone X. Pontifice Maximo Florentino de Medicum familia 326
 91. Papa Lav X, Firentinac iz obitelji Medici 327

92. In Medicem Leonem X. Pontificem Maximum	328
92. Papi Lavu X. Medičejcu	329
95. De Gallis et Hispanis inter se bellantibus	330
95. O Francuzima i Španjolcima koji međusobno ratuju	331
96. In discordiam principum Christianorum	330
96. Protiv nesloge kršćanskih vladara	331
97. Domino Ioanni Baptistę de Molino Spalati pretori bene merito	332
97. Gospodinu Ivanu Krstitelju Molinu, velezaslužnom splitskom knezu	333
98. Ad inclytum uirum Andream Grittum Venetorum principem bene meritum nuperrime creatum	332
98. Slavnomu mužu Andrei Grittiu, velezaslužnomu nedavno izabranom mletačkom duždu	333
101. Ad Clementem VII. Pontificem Maximum	334
101. Papi Klementu VII.	335

SATIRIČNI I EROTSKI EPIGRAMI

102. In Pamphagum malum poetam	340
102. Protiv Pamfaga, lošeg pjesnika	341
103. In Iacobum Iacotinum malum poetam	340
103. Protiv Jakova Jakotina, lošeg pjesnika	341
104. In eundem	340
104. Protiv iste osobe	341
105. In Iacobum	342
105. Protiv Jakova	343
106. In Iacotinum pessimum poetam	342
106. Protiv Jakotina, najgorega pjesnika	343
107. In criticum suorum scriptorum	342
107. Protiv kritičara svojih djela	343
110. Ad Bassum pedibus debilem	344
110. Basu, koji je slab na nogama	345
111. Ad eundem	344
111. Istoj osobi	345
112. Ad eundem	344
112. Istoj osobi	345
113. In Sabellum, Marci Maruli detractorem	344
113. Protiv Sabela, podcjenjivača Marka Marulića	345
114. Ad Bartholum Illyricum	346
114. Bartulu Iliru	347

115. De Bartholo comato	346
115. Kosmati Bartul	347
116. Ad Bartholum lusorem	346
116. Bartulu igraču	347
120. In Marinellium uesanum equitem	348
120. Protiv Marinellia, šašavog jahača	349
122. In Antulum bibacem et loquacem	348
122. Protiv Tonča, koji pije i blebeće	349
123. In dominum Bartholomeum Aueroldum, episcopum Spalatensem	348
123. Protiv gospodina Bartolomeja Averoldia, splitskoga nadbiskupa	349
124. In præsens sæculum	348
124. Protiv današnjega doba	349
125. De Myrca puella	350
125. Djevojka Mirka	351
126. Ad Musas in amore supplicatio	350
126. Molba Muzama u zaljubljenosti	351
129. In Marcum Suitarizam uxori odiosum	352
129. Marku Svitarici, kojega mrzi supruga	353
130. In Thomam tenuiori ueste hyeme utentem	354
130. Tomi, koji zimi oblači laganiju odjeću	355
131. In Peschium ebrium	354
131. Pijani Peša	355
133. In Margaritam meretricem	354
133. Protiv kurve Margarete	355
134. De Chichia amasio Dianę	356
134. Ćićo, snubitelj Dijane	357
135. Ad Priapum	356
135. Prijapu	357

MORALISTIČKI EPIGRAMI

136. Ad Symonem fratrem ut a talorum ludo abstineat	358
136. Bratu Šimunu, da odustane od kocke	359
137. In Fortunam de annulo amisso	358
137. Protiv Sreće, u vezi s izgubljenim prstenom	359
138. In Periclem bona corporis sui iactantem	360
138. Protiv Perikla, koji se razmeće tjelesnim dobrima	361
139. De duabus uiis, uitii altera, altera uirtutis	360
139. O dvama putovima, jednom poročnom, drugom kreposnom	361

140. Ad nobiles Spalatenses	362
140. Splitskim plemićima	363
141. Ad sacerdotes	362
141. Svećenicima	363
142. Causidicus uersibus rectis bonus, retrogradis malus	362
142. Odvjetnik u stihovima čitanim po redu – valjan, u stihovima čitanim unatrag – nevaljao	363
143. Versus in directum stoici, in transuersum Epicurei	364
143. Stihovi pročitani vodoravno – stoički, okomito – epikurovski	365
144. De lupo a rustico interempto	364
144. O vuku kojega je ubio seljak	365
145. De morte	366
145. O smrti	367
146. In Fortunam	366
146. Protiv Sudbine	367

NADGROBNI EPIGRAMI

148. Epitaphium Christophori Nigri	368
148. Epitaf Kristofora Nigera	369
149. Epitaphium Symonis Selymbrii	368
149. Epitaf Šimuna Selimbrića	369
150. Epitaphium Xarci Draxoeuii	368
150. Epitaf Žarka Dražojevića	369
151. Epitaphium Stephani Capogrosso	370
151. Epitaf Stjepana Capogrosso	371
152. Epitaphium Ottomani, Turcarum imperatoris	370
152. Epitaf turskoga sultana Otomana	371
153. Epitaphium Leonardi Lauredani, inclyti Venetorum principis	372
153. Epitaf Leonarda Loredana, slavnoga mletačkog dužda	373
155. Epitaphium Luxę de Bilsa Spalatensis	372
155. Epitaf Splićanina Lukše de Bilša	373
156. Epitaphium eiusdem	372
156. Epitaf iste osobe	373
157. Epitaphium Hieronymi de Lucaris Spalatensis	374
157. Epitaf Jerolima Lukarevića Splićanina	375
158. Epitaphium Bernardinę Pauonię	374
158. Epitaf Bernardice Pavonije	375

159. Epitaphium diui Hieronymi	376
159. Epitaf Sv. Jeronima	377
160. Epitaphium Sanctę Catherine	376
160. Epitaf Sv. Katarine	377
161. De Durato equo	378
161. Konj Dorat	379
162. De morte accipitris Marini	378
162. Smrt Marinova sokola	379

POSLANICE I ELEGIJE

163. Francisco Natali Marci Maruli in Valle Surda commorantis responsio	380
163. Odgovor Marka Marulića, koji boravi u Nečujmu, Frani Božićeviću	381
164. Francisco Natali Marci Maruli responsio	386
164. Odgovor Marka Marulića Frani Božićeviću	387
165. Querela in canis sui Fusci interfectorem	388
165. Tužaljka protiv ubojice psa Mora	389
166. In somnum diurnum querela	390
166. Tužaljka protiv dnevnoga sna	391
167. Ad Franciscum Martiniacum quod senectus non annis sed ualitudine conferenda est	392
167. Frani Martinčiću, o tome da starost ne valja prosuđivati po godinama, nego po zdravlju	393

NABOŽNE PJESME

168. Carmen de doctrina Domini nostri Iesu Christi pendentis in cruce. Christianus interrogat, Christus respondet	396
168. Pjesma o pouci Gospodina našega Isusa Krista koji visi na križu. Kršćanin pita, Krist odgovara	397
169. Hymnus ad Deum	400
169. Himan Bogu	401
170. In natalitio Sancti Raynerii archiepiscopi Spalatensis pro iure ecclesię tuendo interempti martyrioque coronati hymnus	408
170. Himan uz spomendan Svetog Arnira, splitskog nadbiskupa, ubijenoga zato što je štitio pravo Crkve i okrunjenoga mučeništvom	409

PREPJEVI

189. Ad Virginem beatam 414
189. Blaženoj Djevici 415
190. Principium operis Dantis Aligerii de Fludentino sermone
in Latinum conuersum per M. Marulum 428
190. Početak djela Dantea Alighieria s firentinskoga jezika
preveden na latinski po Marku Maruliću 429

LATINSKA I TALIJANSKA PISMA

1. M. Marulus adolescens Delmata ad Georgium Sisgoreum poetam
(1465. ili 1466) 440
1. Mladić Marko Marulić Dalmatinac pjesniku Jurju Šizgoriću 441
2. Marcus Marulus uenerabili prešbitero Brachiensi
Marco Prodict salutem (10. V. 1496) 442
2. Marko Marulić pozdravlja časnoga bračkog svećenika
Marka Prodića 443
3. Reuerendo in Christo patri domino Hieronymo de Cipcis
(19. VII. 1501) 446
3. Poštovanom u Kristu gospodinu ocu Jerolimu Cipciju 447
4. Reuerendo in Christo domino Hieronymo de Cipcis (26. VII. 1501) 454
4. Poštovanom u Kristu gospodinu Jerolimu Cipciju 455
5. Reuerendo in Christo patri domino Hieronimo de Cipcis
(2. XI. 1501) 458
5. Poštovanom u Kristu ocu gospodinu Jerolimu Cipciju 459
6. Reuerendo in Christo prešbitero Iacobo Grasolario (3. III. 1502) 464
6. Poštovanom u Kristu svećeniku Jakovu Grasolariu 465
7. Reuerendo in Christo domino Iacobo Grassolario (25. VIII. ?) 474
7. Poštovanom u Kristu gospodinu Jakovu Grasolariu 475
8. Reuerendo in Christo domino Iacobo Grassolario (4. IV. 1507) 476
8. Poštovanom u Kristu gospodinu Jakovu Grasolariu 477
9. Venerabili prešbitero iurisq[ue] pontificii consulto
Iacobo Grassolario (26. IV. 1515) 480
9. Časnomu svećeniku i vještaku u pontifikalnom pravu
Jakovu Grasolariu 481

PRILOZI

Tekstološka napomena (Bratislav Lučin)	487
Tumač imena i izraza (D. R. i B. L.)	503
Rječnik (D. R. i B. L.)	547

SLIKOVNI PRILOZI

Početak <i>Tumača uz natpise starih</i> , Marulićev autograf (The Bodleian Libraries, University of Oxford, Ms. Add. A. 25, f. I r)	20
Dva salonitanska natpisa iz <i>Tumača uz natpise starih</i> (br. 118. i 119), Marulićev autograf (The Bodleian Libraries, University of Oxford, Ms. Add. A. 25, f. LIIII r)	21
Naslovnica <i>Poslanice Hadrijanu VI, vrhovnom svećeniku</i> (Venecija, 1522) (Zbirka rukopisa i starih knjiga Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, RIIF-8°-621)	194
Početak <i>Poslanice Hadrijanu VI, vrhovnom svećeniku</i> (Venecija, 1522, f. A ii r) (Zbirka rukopisa i starih knjiga Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, RIIF-8°-621)	195
Prva stranica posvetnog pisma Tomi Nigeru u <i>Dijalogu o Herkulu</i> , Marulićev autograf (Biblioteca Vallicelliana, Rim, ms F 98, f. 1r) (uz dopuštenje)	222
Početak <i>Dijaloga o Herkulu</i> , Marulićev autograf (Biblioteca Vallicelliana, Rim, ms F 98, f. 3r) (uz dopuštenje)	223
Naslovnica <i>Dijaloga o Herkulu</i> (Venecija, 1524), s naslovom (koji je vjerojatno dao izdavač) <i>Knjiga Marka Marulića Splićanina o pohvalama Herkula</i> (Zbirka rukopisa i starih knjiga Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, RIIF-8°-298)	228
Početak <i>Dijaloga o Herkulu</i> (Venecija, 1524, f. a ii r) (Zbirka rukopisa i starih knjiga Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, RIIF-8°-298)	229
Početak prijepisa Marulićevih pjesma u glasgowskom rukopisu (prva na slici nije u ovom izboru, druga je br. 102) (University of Glasgow Archives & Special Collections, MS Hunter 334 /U.8.2/, f. CIII v) (uz dopuštenje)	338
Prijepis dviju Marulićevih pjesama (br. 90. i 129) u rukopisu <i>Varia Dalmatica</i> (Sveučilište u Zadru, Znanstvena knjižnica, sign. 25290, ms. 617, f. 39v)	339

Posvetno pismo Jerolimu Papaliću i početak prepjeva Petrarcine
kancone *Blaženqj Djevici* (*Evandelistar*, Venecija, 1516, f. 148r)
(Zbirka rukopisa i starih knjiga Nacionalne i sveučilišne knjižnice
u Zagrebu, RIIF-8°-129 a) 412

Početak prepjeva prvoga pjevanja Danteova *Pakla*, Marulićev autograf
(Biblioteca Nazionale e Universitaria di Torino, G-VI/40, f. 153r)
(uz dopuštenje) 413

Početak talijanskog pisma Jerolimu Cipciju, 19. VII. 1501,
gornji dio stranice, Marulićev autograf (Archivio di Stato di Venezia,
Not. Atti Jacopo Grassolario, nr. 2557) 444

Talijansko pismo Jerolimu Cipciju, 19. VII. 1501, poledina, gornji dio
stranice – dodatak pismu s obaviješću o *Juditi*, Marulićev autograf
(Archivio di Stato di Venezia, Not. Atti Jacopo Grassolario,
nr. 2557) 445

Pismo Jakovu Grasolariu, 25. VIII, bez godine, Marulićev autograf
(Archivio di Stato di Venezia, Not. Atti Jacopo Grassolario,
nr. 2557) 472

Pismo Jakovu Grasolariu, 25. VIII, bez godine, poledina s adresom,
Marulićev autograf (Archivio di Stato di Venezia, Not. Atti Jacopo
Grassolario, nr. 2557) 473

Početak Marulićeva epigrama *Mramorni zmaj* (pjesma br. 72),
uklesanog na luneti portala velike Papalićeve palače u Splitu (snimio
Branko Jozić) 486